

Un vechi drapel tricolor la Muzeul din Bistrița

Ștefan Dănilă

Dacă facem o analiză mai amănunțită cu privire la combinația culorilor principale în redarea minunatelor țesături de port cit și de interior, putem observa cu ușurință frecvența culorilor principale : roșu, galben și albastru, care constituie, de fapt, culorile drapelului românesc,¹ față de care poporul nostru, în lunga sa istorie, și-a manifestat un atașament deosebit.

Cercetări mai adânci în această privință și cu deosebire în zonele etnografice ale Transilvaniei, începînd cu anii revoluționari 1848—1849, arată că această combinație cromatică a culorilor, pe lângă reprezentarea frumosului în artă, avea și rostul de-a marca apartenența națională a românilor, cit și aspirația lor la unitate politică națională.²

În Muzeul din Bistrița se păstrează interesante elemente de port și de interior, provenind din Bistrița și împrejurimi, elemente cu adînci semnificații ce converg în ideea călăuzitoare a unității noastre naționale.

Acest simbol al unității — tricolorul românesc — a încălzit inimile poporului nostru în lupta sa pentru apărarea pămîntului străbun, pentru independență și unitate. E suficient să reamintim cîteva din aceste momente mai importante : 1848, 1859, 1877—1878, anii luptei pentru desăvîrșirea unității naționale de stat (1916—1918) sau lupta pentru eliberarea țării de sub ocupația fascisto-hortistă și participarea la războiul antihitlerist.

¹ Denumirea de drapel este de origine franceză și vine de la cuvîntul stofă (drapeau). În limba română se mai utilizează pentru aceeași noțiune și cuvintele steag, stîndard.
² N. Dunăre, *Arta în Valea Jiului*, Edit. Acad. R.P.R., București, 1963, 303.

În frumoasa lor îmbinare culorile drapelului românesc, își au o tradiție ce se pierde în negura veacurilor, tradiție pe care unii cercetători o remarcă și pe baza unor mărturii scrise. Printre aceștia amintim pe istoricul german J.F. Neigebaur care în lucrarea sa *Dacien aus der Überresten des klassischen Alterthums mit besonderer Rücksicht auf Siebenbürgen, Topographische zusammengestellt*, publicată în 1851 la Brașov, presupune că cele trei culori ale drapelului românesc constituie o prețioasă moștenire încă din timpul Daciei Traiane.

De asemenea, unul din documentele — se pare cel mai vechi — în care sînt amintite, însă nu ca un simbol, culorile drapelului românesc: roșu, galben și albastru, datează de la mijlocul veacului al VI-lea.³ Este vorba de Novella XI, din 14 aprilie 553, dată de împăratul Iustinian, în care, printre alte teritorii de sub stăpînirea sa, se amintește și de unele regiuni de la nord de Dunăre. Cu această ocazie sînt descrise însemnele unor zone, printre care figurează și părți din Dacia romană.

Această stemă este descrisă astfel: are roșu în dreapta, auriu în mijloc și albastru la stînga și se referă la părțile sau regiunile locuite de daco-romani. Pe scutul roșu sînt vizibile niște turnuri — semn distinctiv al Daciei de la nord de Carpații Meridionali —, a Transilvaniei de azi.

Este știut faptul că împăratul Iustinian a căutat să-și extindă stăpînirea și la nord de Dunăre. Tot din descrierea acelei așa-zise steme, reiese că Dacia dintre Carpați și Dunăre avea scutul de culoarea albastră, iar Dacia de la nord de Carpați avea scutul roșu, ambele legate printr-o îmbinare de culoare galbenă la mijloc.

Din cele rezumate mai sus, reiese faptul că tricolorul nostru are tradiții adînc înfipte în gîlia strămoșească,⁴ apărută și păstrată cu alîtea sacrificii.

Cercetătorii sînt de părere că, la aproape toate popoarele și în special la cele europene,⁵ drapelul, în diferite combinații de culori, a apărut „ca simbol național” mai mult ca sigur în perioada revoluției franceze de la 1789, culminînd cu revoluția de la 1848.

3 Vezi Marius Bizerea, *Tricolorul românesc peste veacuri*, în *Magazin istoric*, nr. 9, 1970, p. 50-51.

4 Vezi Aurelia Bunea, *Steagul poporului român din Transilvania în revoluția de la 1848-1849*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie*, Cluj, 1969, p. 37-52; idem, *Steagul României, simbol mobilizator în lupta pentru unirea Transilvaniei cu România (1850-1918)* în *Anuarul Institutului de Istorie*, Cluj, 1971, p. 299-311; Camil Mureșan, *Tricolorul românesc atestat pe timpul împăratului Iustinian*, în *Tribuna*, Cluj, an XIX, nr. 44, 1970, p. 6.

5 Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba - Iulia*, Cluj, 1968, p. 68,77,80-81.

Tricolorul românesc a apărut pe fondul grandioaselor mișcări de eliberare socială și națională din anii 1784, 1821 și 1848—1849.⁶

Este adevărat că istoria celor trei culori ale drapelului românesc, a constituit o preocupare pentru mulți cercetători. Primul care atestă documentat introducerea oficială a celor trei culori (roșu, galben și albastru) în alcătuirea steagului românesc, este maiorul I. Popovici. În cartea *Organizarea armatei române*, (Roman, 1900), I. Popovici arată că, la cererea lui Alexandru Ghica, domnul Țării Românești, Poarta otomană dăduse un firman în care se prevedea printre altele : corăbiile negustorești vor avea steagul cu fața galbenă și roșie cu stele, iar la mijloc o pasăre albastră cu cap. Steagurile ostășești, vor avea fața roșie, albastră și galbenă cu stele și pasărea cu cap în mijloc. Este adevărat că primele drapele înmînate unităților militare muntene, în toamna anului 1834, au fost cele tricolore.⁷

Se remarcă de asemenea că în timpul revoluției de la 1848, se adoptase drapelul tricolor, menționîndu-se că pînă la această dată, Muntenia avea un drapel albastru și galben, iar Moldova, unul albastru și roșu.⁸

Decretul Guvernului provizoriu din 14 iunie 1848 precizează faptul că drapelul Munteniei va avea „trei culori” : albastru, galben și roșu, iar pe fond să fie scrise cuvintele : „Dreptate și frăție”. Abia acum, tricolorul nostru românesc își întărea puterea de simbol.⁹

La 1863, cu ocazia înmînării noilor drapele unităților militare, Al. I. Cuza spunea : „Steagul e România, acest pămînt binecuvîntat al Patriei, stropit cu sîngele străbunilor noștri și îmbelșugat cu sudoarea muncitorului. El este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții noștri și unde se vor naște copiii voștri.

Steagul e încă simbolul devotamentului credinței, ordinii și disciplinei ce reprezintă oastea.

Steagul e totodată trecutul, prezentul și viitorul țării, întreaga istorie a României !”¹⁰

În Muzeul din Bistrița se află un steag tricolor de la 1848 care a aparținut Legiunii a XII-a, comandată de Constantin Roman — Vivu. Acest mărtir al revoluției române din Transilvania s-a născut în anul 1821 în localitatea Pinticu, com.

6 C. Căzănișteanu, în *Magazin istoric*, nr. 8, 1967, p. 35. În „*Albina Românească*” nr. 101 din decembrie 1830 se scria că, la 14 septembrie 1830, s-a văzut pentru prima dată la lași uniforma militară românească și ofițeri care „poartă cocarda și steagul național de culori albastru și roșu închis”.

7 C. Căzănișteanu, *op. cit.*, p. 36.

8 Vezi Augustin Z. N. Pop, în *Magazin istoric*, nr. 6, 1972, p. 48.

9 C. Căzănișteanu, *op. cit.*, p. 36.

10 *Ibidem*.

Teaca (județul Bistrița-Năsăud). El a luptat pe baricadele revoluției din Muntenia, fiind un colaborator apropiat al lui Nicolae Bălcescu, iar după înfrângerea revoluției de aici a trecut în Transilvania, devenind unul dintre cei mai buni prefeți ai lui Avram Iancu. În calitate de prefect al ținutului Mureșului de Sus, cu sediul la Reghin, și de comandant al Legiunii a XII-a română, în toamna lui 1848 obține o serie de victorii asupra trupelor nobiliare maghiare și a brigăzii de husari secui. La 8/20 ian. 1849, împreună cu viceprefectul său Ștefan Moldovan, Roman-Vivu și Moldovan au fost surprinși și arestați la Stînceni de către un detașament de secui, după care au fost întemnițați la Tg. Mureș. La 9 februarie 1849 cei doi au fost asasinați în mod barbar cu ciomegele de către agenții nobilimii maghiare la marginea localității Sîngeorzul de Mureș, fiind înmormîntați alături de șosea.¹¹ Pe mormîntul său, plasat pe locul asasinării, la marginea drumului ce venea de la Tg. Mureș spre Sîngeorzul de Mureș, municipalitatea orașului din Tg. Mureș i-a ridicat un modest monument, ce a fost inaugurat la 14 septembrie 1936. Cu prilejul dezvelirii monumentului a fost evocată activitatea celor doi eroi martiri ai revoluției române de la 1848, la festivitate fiind prezenți și un grup de țărani din satul Pinticu, locul natal al celor comemorați, care au dus cu ei steagul Legiunii a XII-a, păstrat cu mari sacrificii în această localitate. Cu acest prilej reprezentantul țăranilor pintecani, aplecat asupra mormîntului eroilor, a cerut asistenței" să nu dăm uitării pe cei care au căzut pentru nație".¹²

După dezvelirea monumentului drapelul a fost readus la Pinticu unde s-a păstrat cu mari sacrificii în perioada stăpînirii hortiste, pentru ca, în 1967 prin fapta patriotică a unor locuitori ai statului, drapelul respectiv să fie predat Muzeului bistrițean, fiind preluat de semnatarul acestor rînduri. Menționăm că acest drapel, simbol al unității neamului românesc, a înflăcărat din nou inimile delegației țăranilor pinticani participanți la marile evenimente ale anului 1918 de la Alba Iulia, evenimente care au dus — după cum este bine cunoscut — la definitivarea constituirii statului național unitar român.¹³

Dată fiind importanța deosebită a drapelului, transmis generațiilor de azi — nu cu puține sacrificii —, este necesar să

11 Pentru detalii privind viața și activitatea lui Constantin Roman-Vivu vezi Silviu Dragomir, *Un precursor al unității naționale, profesorul ardelean Constantin Romanu-Vivu*, București, 1929; Liviu Moldovan, Ioan Pop, *Viața și activitatea lui Constantin Roman-Vivu*, în *File de istorie*, IV, Bistrița, 1976, p. 348—358.

12 Vezi *Graiul Mureșului* din 15 octombrie 1936.

13 Din informațiile primite de la Victor Pop din localitatea Pintic, drapelul Legiunii a XII-a, comandată de profesorul Constantin Roman, a fost păstrat din generație în generație de către populația locală. Cînd steagul era în pericol de a fi capturat de către autoritățile stăpînirii dualiste, acesta era purtat „de la om la om” și ascuns în locuri sigure. În timpul ocupației hortiste, drapelul a fost ascuns în turnul bisericii din Pintic, fiind, astfel salvat.

facem cunoscute și unele detalii în legătură cu acest stindard. Respectivul drapel, (inv. 5293), în cele trei culori, este confecționat din tafta (mătase dublă), cu excepția culorii galben, care este din mătase simplă și mai puțin rezistentă, fapt ce a dus la degradarea sa mult mai accentuată. În partea de jos, are doi ciucuri mari, confecționați din mătase, probabil, adăugați cu ocazia evenimentelor anului 1918 (informație dată de către păstrătorii acestui drapel, cu ocazia predării lui Muzeului bistrițean) și se termină sub formă de acoladă.

Toate culorile sînt așezate perpendicular pe lance (port-drapel), așa cum este cunoscută dispunerea culorilor în drapelurile anilor revoluției de la 1848. Lancea originală lipsește, pierzîndu-se de-a lungul anilor. Mărimea drapelului impresionează: lungimea 2,40 m, iar lățimea de 1,91 m.

Un lucru, cu totul deosebit și pe care ținem să-l semnalăm, este faptul că acest drapel păstrează și o inscripție cu litere confecționate de asemenea din mătase, în mărime de 10 cm și plasate (cusute) aproximativ la mijlocul pînzei, spre a cuprinde cele trei culori, avînd următorul text : *ACUM ORI NECIODATĂ*, versuri ce fac parte din înflăcăratul imn al revoluției de la 1848, al poetului bistrițean, Andrei Mureșanu și care au ținut aprinsă flacăra unității naționale în sufletul generației de la 1848, chemată să îndeplinească un mare destin istoric.

Starea de conservare a drapelului este destul de precară, lucru, dealtfel firesc și justificat, prin vechimea lui și prin condițiile în care a trebuit să fie păstrat în această lungă perioadă, multă vreme sub stăpîniri străine, în condiții de asuprire națională.